

7. Яцура В. В. Соціально-економічне прогнозування : навч. посіб./ [В. В. Яцура, О. С. Сенишин, М. О. Горинь]. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. – 412 с.

8. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://pidruchniki>

Рассмотрены теоретико-методические положения методов экономического прогнозирования, освещена цель экономического прогнозирования производственно-сбытовой деятельности молокоперерабатывающего комплекса . Изложен процесс прогнозирования рынка сыра, приведена классификация прогнозирования экономических процессов, обоснован выбор моделей прогнозирования рынка сыра и условия их практического использования.

Рынок сыра, экономическое прогнозирование, молокоперерабатывающий подкомплекс, экономическая информация, корреляционный анализ, математические функции, уравнения регрессии.

Theoretical and methodological principles of economic forecasting are considered, the goal of economic forecasting production-sales of dairy complex activity is described. The process of cheese market forecasting shown, the classification of economic forecasting processes substantiates described, the choice of cheese market models forecasting and conditions of its practical use are substantiated.

Cheese market, economic forecasting, milk-processing subcomplex, economic information, correlation analysis, mathematical functions, regression equations.

УДК 65.018.009.12:631.11

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК КРИТЕРІЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. В. Трум, здобувач*

Уманський національний університет садівництва

Розглянуто особливості формування якості аграрної продукції як критерію конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах. Виявлено фактори, що впливають на якість аграрної продукції. Також розглянуто вплив якості праці на загальну якість продукції, стандарти та норми виробництва на вітчизняних аграрних підприємствах.

Якість продукції, конкурентоспроможність, аграрне підприємство, стандарти, норми виробництва, сертифікація, якість праці.

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор О. О. Школьній

В умовах сучасної економічної кризи вітчизняні аграрні підприємства повинні прагнути до кращих економічних результатів, таких як рентабельність продукції, прибутковість вкладеного капіталу та основних засобів, забезпечення заробітною платою всіх працівників підприємства, сплата податків тощо. Досягти цього можна за допомогою виробництва якісної конкурентоспроможної продукції, яка зможе задовольнити потреби як українського, так і іноземного споживача, забезпечуючи стійке положення підприємства на ринку товарів або послуг. Якість як економічна категорія – це суспільна оцінка, що характеризує ступінь задоволення потреб у конкретних умовах споживання тієї сукупності властивостей, які явно виражені або потенційно закладені в товарі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження й публікації свідчать про те, що проблема підвищення якості продукції є актуальною і увага до неї зростає. Серед найвагоміших досліджень, які висвітлюють певні аспекти теорії та практики забезпечення якості продукції, слід відзначити праці таких зарубіжних дослідників, як Е. Демінг, К. Ісікава, Ф. Котлер, Дж. Харрінгтон, А. Фейгенбаум. Не менш важливим є внесок у розвиток зазначених питань таких вітчизняних науковців, як Ю. О. Адлер, В. Г. Андрійчук, В. Д. Базилевич, Ю. І. Внуков, А. Е. Воронкова, А. Л. Глічев, О. А. Грішнова, Н. П. Гончарова, В. Г. Дикань, В. Д. Нємцов та інших.

Мета дослідження – Визначити шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції аграрного сектору на основі оцінки якості продукції.

Виклад основного матеріалу. Формування та забезпечення високої якості продукції в АПК мають ряд особливостей: якість продукції повинна відповідати вимогам безпеки харчування та охорони здоров'я; сезонний характер виробництва в галузі, залежність якості продукції від погодних та інших природних умов (посухи, епідемії, навали шкідників рослин тощо). Власне, виробництво сільськогосподарської продукції характеризується розосередженістю, що погіршує організацію контролю та оперативне управління якістю. Крім того, умови виробництва пов'язані із соціально-демографічною й економічною ситуацією в регіоні. Також для сільського господарства характерна низька технічна оснащеність, слабе застосування інформаційних технологій і методів контролю. А ще якість сільськогосподарських товарів залежить як від умов виробництва продукції, так і від її зберігання та переробки.

Аграрні підприємства виробляють значну кількість низькоякісної продукції. Понад 20 % продукції вибраковується та близько 30 % – втрачається у процесі виробництва, зберігання, переробки та реалізації.

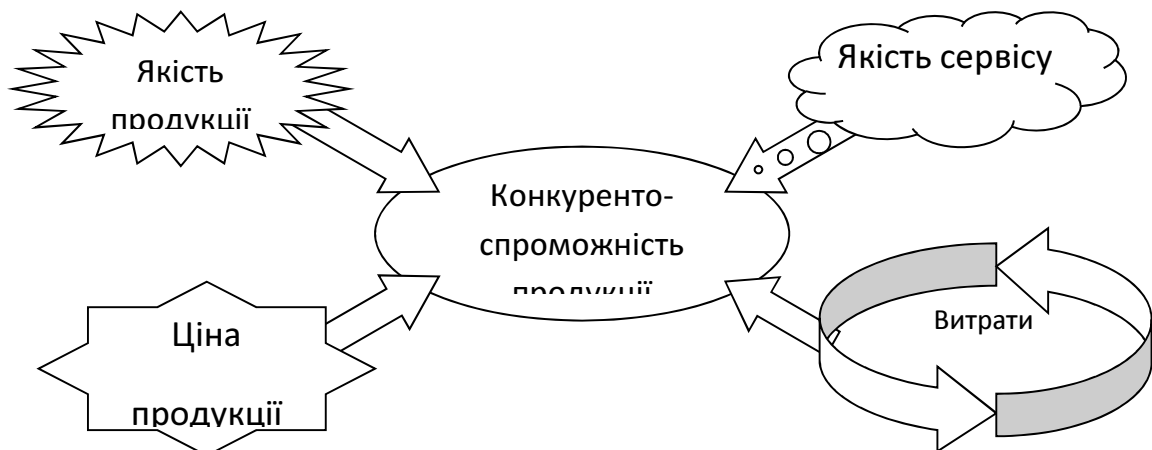
Основні причини низької якості продукції АПК – відсутність необхідної матеріально-технічної бази, несвоєчасне проведення технологічних операцій, недостатній рівень професійних знань виконавців, слабка відповідальність за виконувану роботу, відсутність діючої системи заходів матеріального стимулювання працівників за досягнення високих показників.

Якість продукції у сучасних умовах – найважливіший фактор підвищення конкурентоспроможності та рентабельності господарської діяль-

ності підприємства, і тому йому необхідно приділяти постійну увагу. Займатися якістю на підприємстві повинні всі – від керівника до конкретного виконавця будь-якої операції. А всі процеси щодо забезпечення та збереження якості мають бути об'єднані в єдину систему управління якістю [2].

Управління якістю – це дії, які здійснюються при створенні або споживанні продукції для встановлення, забезпечення та підтримки необхідного рівня її якості. Сутність будь-якого управління полягає у виробленні управлінських рішень та подальшій їх реалізації. При управлінні якістю продукції безпосередніми об'єктами управління, як правило, є технологічні процеси (обробка ґрунту, посів, догляд за рослинами і т. д.), від яких залежить якість продукції.

Задовольнити потреби споживача можна тільки тоді, коли необхідна продукція виготовлена «правильно», тобто точно визначити потрібну продукцію (точність мети) та відмінним виконанням проекту (якість виробництва). До інших факторів належать ціна продукції, витрати споживання та якість сервісу споживачів продукції (див. рисунок).

Місце якості продукції серед інших факторів конкурентоспроможності

У процесі виробництва сільськогосподарської продукції основна частина ресурсів повинна бути спрямована на підвищення якості, а також на зниження витрат виробництва, поліпшення якості сервісу та зниження витрат споживання.

У сучасних умовах вирішення проблеми якості продукції багато в чому залежить від організації й технології стандартизації.

Стандарти, які використовуються в сільському господарстві, умовно поділяють на кілька груп:

- стандарти на сільськогосподарську продукцію, що встановлюють вимоги до її якості та порядок здачі заготівельним організаціям, що її реалізують;

- стандарти на продукцію, що надходить у сільськогосподарське виробництво (добрива, техніка, матеріали тощо);

- технічні стандарти – стандарти на типову технологію механізованого обробітку, збирання, товарної обробки, пакування, транспорту-

вання та зберігання сільськогосподарської продукції [3].

В агропромисловому комплексі діє велика кількість міждержавних і державних стандартів, галузевих та технічних умов.

Вимоги до якості на міжнародному рівні визначені стандартами ISO серії 9000, які використовують безпосередньо у виробничих процесах і сфері управління, а також встановлюють чіткі вимоги до систем забезпечення якості. Крім того, стандарти ISO 9000 запровадили єдиний міжнародний підхід до договірних умов з оцінки систем якості та, водночас, регламентували відносини між виробниками й споживачами [5].

Вироблення управлінських рішень проводиться на підставі зіставлення інформації про фактичний стан технічного процесу з його характеристиками, передбаченими нормативною документацією (стандартами, технічними умовами, виробничими завданнями тощо). Успішна діяльність підприємства повинна забезпечувати виробництво продукції, яка відповідає певним потребам, задовольняє вимоги споживача, відповідає застосовуваним стандартам і технічним умовам та найголовніше – спрямована на одержання прибутку.

Якість продукції сільськогосподарського підприємства формується за участі й під впливом багатьох факторів: виробничих ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), сортових особливостей культур і породного складу худоби й птиці, системи добрив, зрошення, якості виконаних робіт, строків і способів збирання, попередника тощо. Усе це необхідно врахувати під час виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції.

Між якістю продукції та якістю виробничих ресурсів існує висока взаємозалежність. Одним з основних таких чинників є ґрунт – основне середовище розвитку й харчування рослин. Від його складу та характеристик залежить не тільки урожайність, але й якість сільськогосподарської продукції. Практика свідчить про те, що багато видів продукції, вирощеної на родючому ґрунті, мають підвищену якість. Так, картоплю високої якості вирощують на легких за гранулометричним складом ґрунтах (супіщаних).

Більш високі якісні характеристики основних і матеріальних оборотних засобів безпосередньо сприяють одержанню продукції кращої якості. Наприклад, використання насіння високих посівних якостей дозволяє підвищити не тільки врожайність сільськогосподарських культур, але і якість врожаю. А на збільшення виробництва та поліпшення якості тваринницької продукції значною мірою впливають поживні якості кормів. Використання високоякісної сировини дає змогу одержати більше кінцевої продукції (цукру, соняшникової олії та ін.). Надійна високопродуктивна техніка дозволяє вчасно, в оптимальний термін і якісно, здійснити всі агротехнічні заходи, та у цілому – підвищити якість продукції.

Вирішальний фактор забезпечення й постійного поліпшення якості продукції – удосконалювання якісного складу трудових ресурсів. Кваліфікація працівників значною мірою визначає якість виконуваних робіт. Механізатор першого класу виконає сільськогосподарські роботи на більш високому рівні, ніж тракторист третього класу. Це, в остаточному підсумку, вплине і на якість продукції [1]. При цьому слід зазначити, що в

сучасних економічних умовах якість виконаних робіт більшою мірою залежить від матеріального стимулювання. Саме тому необхідно погодити рівень оплати праці з якістю робіт та виробленої продукції.

Ще одним із найдієвіших факторів впливу на якість продукції є система добрив. Пояснюється це тим, що для кожного виду рослин виявлені оптимальні дози мінеральних добрив, які забезпечують максимальні врожаї високої якості. Внесення добрив у більш високих дозах не підвищує врожайність і може знизити якість продукції. При цьому в плодах і овочах знижується вміст розчинних сухих речовин, у картоплі – крохмалю, підвищується ураженість їх хворобами.

Важливий засіб регулювання врожайності та якості сільськогосподарської продукції – зрошення. Однак надлишкові поливи значно знижують її товарні якості. Для кожної культури є оптимальні строки й норми зрошення, для плодових культур рекомендується підтримувати вологість ґрунту на рівні 65–70 % повної польової вологоємності. У багатьох регіонах країни неможливо вирощувати високоякісну овочеву продукцію без зрошення.

Товарні якості продукції залежать від багатьох інших факторів (якості виконаних робіт, строків і способів збирання, попередника і т. д.). Усе це необхідно враховувати під час організації виробництва.

Управління якістю продукції має здійснюватися системно, тобто на підприємстві повинна функціонувати система управління якістю продукції, що представляє організаційну структуру. Основні її напрями – включення в систему управління механізму маркетингової діяльності, орієнтація її на споживача та посилення механізму впливу системи управління якістю на всі етапи життєвого циклу продукції. Покращення якості продукції потребує певних витрат, але вони, як правило, окупаються. За даними американських експертів, витрати на якість багатьох фірм досягають 20 % від суми продажів, причому спостерігається їх щорічний ріст.

Важливу роль в управлінні якістю продукції та праці повинні відіграти функціональні служби сільськогосподарського підприємства (економічна, агрономічна, зооветеринарна, інженерна). Ці служби розробляють критерії оцінки якості продукції та праці, положення про матеріальне стимулювання підвищення якості, пропозиції щодо вдосконалення технології виробництва сільськогосподарської продукції. Якість продукції значною мірою залежить від діяльності керівників підрозділів. У їхні функції входять контроль над виконанням завдань, встановлення об'єктивної оцінки якості продукції та праці, розробка заходів, спрямованих на підвищення якості, організація їх виконання [1].

Керівники багатьох сільськогосподарських підприємств не приділяють достатньої уваги питанням підвищення якості продукції та праці. Тому на великих підприємствах доцільно створювати спеціалізовані служби управління якістю, які повинні виконувати такі функції:

- розробка політики підприємства в області якості;
- підтримка якості продукції на рівні, відповідному до вимог стандартів;

- інформування фахівців і керівників підрозділів про зміни діючих вимог щодо якості;
- визначення методів та періодичності проведення перевірок якості продукції;
- організація контролю технологічних процесів;
- участь в оцінці проектних рішень;
- аналіз причин виробництва низькоякісної продукції;
- розробка заходів щодо скорочення втрат сільськогосподарської продукції на стадіях виробництва, зберігання, переробки та реалізації.

Діяльність щодо управління якістю повинна здійснюватися безупинно під час виробництва сільськогосподарської продукції, а також передувати самому процесу виробництва.

Важливий елемент у системі управління якістю являється сертифікація, під якою розуміють сукупність дій з метою підтвердження за допомогою сертифіката відповідності або знака відповідності того, що товар або послуга відповідає певним стандартам або іншим нормативним документам. За допомогою сертифікації здійснюється кінцева оцінка якості виробленої продукції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проблема якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції аграрного сектору економіки є однією з основних проблем розвитку ринкових відносин в Україні. Успіх підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках залежить від конкурентоспроможності товару. Тільки товари високої якості користуватимуться попитом на ринку, а тому лише ті підприємства, які докладають значних зусиль щодо забезпечення й управління якістю продукції та її конкурентоспроможності, можуть успішно конкурувати й мати прибуток.

Список літератури

1. Анисимов П. А. Системы управления качеством продукции / П. А. Анисимов, М. Л. Маринчук. – М. : ИНФО, 2000. – 255 с.
2. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия / Ю. Б. Иванов. 2-е изд. – Х., 2004. – 187 с.
3. Кириченко Л. С. Основи стандартизації, метрології та управління якістю / Л. С. Кириченко, Н. В. Мережко. – К, 2001. – 445 с.
4. ДСТУ 3230-95. Якість продукції. Оцінка якості. Терміни та визначення. – К. : Держстандарт України, 2001. – 28 с.
5. ISO 9000:2000. Системи управління якістю. Основні принципи. Словник.

Рассмотрены особенности формирования качества аграрной продукции как критерия конкурентоспособности предприятия в современных условиях. Выявлены факторы, влияющие на качество аграрной продукции. Также рассмотрено влияние качества труда на общее качество продукции, стандарты и нормы производства на отечественных аграрных предприятиях.

Качество продукции, конкурентоспособность, аграрное предприятие, стандарты, нормы производства, сертификация, качество труда.

It is considered features of quality forming of agricultural products as a criterion of competitiveness in the modern world. There are determined factors deciding quality of products. There are explained methods of quality management on agricultural enterprises. Also consider the impact on the overall quality of work product quality. Considered standards and norms in domestic agricultural production enterprises.

Product quality, competitiveness, agricultural enterprise standards, production standards, certification, work quality.

УДК 331.101.3:631.11

УДОСКОНАЛЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ДЕРЖАВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Є. О. Ланченко, кандидат економічних наук

Досліджено особливості фінансово-економічного механізму ведення господарської діяльності на державних сільськогосподарських підприємствах. Визначено методичні засади й прикладні напрями поліпшення мотиваційного механізму працівників державних аграрних підприємств до підвищення ефективності виробництва продукції. Запропоновано напрями удосконалення оплати праці на державних сільськогосподарських підприємствах.

Державне аграрне підприємство, оплата праці, мотивація праці, продуктивність праці, ефективність виробництва.

У сільському господарстві України функціонують підприємства приватної та державної форм власності. Останні представлені агрофірмуваннями різних установ НААН України й Мінагрополітики, а також навчально-дослідними господарствами в структурі ВНЗ аграрного напрямку. Головні відмінностями фінансово-економічного механізму ведення господарської діяльності на державних аграрних підприємствах є їх підпорядкованість головним цілям (як навчальна й наукової база) вищих організацій (НААН України, Мінагрополітики, ВНЗ), казначейське обслуговування фінансових операцій, неприбутковий характер виробництва сільськогосподарської продукції, оподаткування та земельні відносини.

Управління державним аграрним підприємством має відбуватися на загальних госпрозрахункових засадах: систематичне планування й раціональна організація виробництва, здійснення контролю та регулювання